

Arbeiderpartiets prosjekt

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

16 august 2013

Sted

Oslo

Omstendigheter

Partiledersforedrag på Litteraturhuset

- 1 Så er det Arbeiderpartiets tur til å snakke ut om hva vi vil, ønsker og drømmer for Norge - jeg har fått oppgaven og muligheten til å holde innlegget - og la meg like godt gå rett til konklusjonen; hva er Arbeiderpartiets prosjekt - hva er vår visjon?

5

Jeg vil si at det handler om å gi alle mennesker størst mulig frihet.

Det moderne sosialdemokratiet er et frihetsprosjekt.

- 10 Fordi det ikke er naturgitt at du er fri, likestilt og har innflytelse på livet ditt.

Vårt prosjekt handler om å videreutvikle fellesskapet som grunnlag for den enkeltes frihet.

- 15 Den britiske høyrelederen Margaret Thatcher sa at det ikke finnes noe samfunn, bare individer og familier. Hun er forbilde for folk på den norske høyresiden som vil skrote den norske samfunnsmodellen fordi "den står i veien for det norske folk", som Siv Jensen formulerer det.

- 20 Arbeiderpartiet tenker ikke slik. For det finnes et samfunn, det finnes små og store fellesskap, som er avgjørende for at hver og en av oss skal oppleve trygghet og frihet - som igjen er avgjørende for at vi kan leve ut våre drømmer og ønsker, ikke som isolerte objekter, men som mennesker som står i et avhengighetsforhold til hverandre - med plikter og rettigheter, ansvar og
- 25 muligheter.

Fellesskap består av individer. Det er sterke fellesskap som er grunnlaget for

30 menneskenes store fremskritt. Det er sterke fellesskap vi må sette vår lit til om vi skal løse vår tids store oppgaver, stanse klimaendringene, trygge internasjonal fred og sikkerhet eller løse norske samfunnsoppgaver.

35 Så vår politikk handler om dette - om hvordan vi skaper, videreutvikler og endrer samfunnet for at fellesskapet skal gi den enkelte både muligheten og ansvaret.

40 Jeg har brukt begrepet "det nye vi" i samfunnsdebatten. Jeg tror på et budskap om det moderne fellesskapets betydning. Vi har alle behov for å tilhøre et "vi". I det små, i familie, på arbeidsplass, i nærmiljø - i nasjonen.

Noe av det verste et menneske kan oppleve det er å bli satt på utsiden av flokken, det er å ikke tilhøre et "vi". Vår utfordring og mulighet er at "vi" i Norge er i endring. Vi blir flere, og vi blir mer mangfoldige. Det tester fellesskapet vårt. Det tester politikken for fellesskap.

45 Jeg mener politikken skal ha en dyp respekt for at mennesker tar sine egne valg, at vi er ulike, tenker ulikt og ønsker å leve ulike liv - for det er mangfoldet som beriker samfunnet.

50 Men vi skal ta godt vare på samfunnet og videreutvikle fellesskapet fordi dette er så avgjørende rammer rundt opplevelse av frihet, tilhørighet og verdighet.

55 Sterke fellesskap har vist seg å være kjennetegnet av at det er små forskjeller mellom folk - at det er en høy tillit mellom individene i samfunnet - at en sterk sosial kapital er vel så viktig som all den kapitalen vi kan regne ut og sette to streker under; finanskapital, realkapital, humankapital.

60 Vi ser det i dag, samfunn med store og økende forskjeller får til mindre, skaper mindre, omstiller seg dårligere. Små forskjeller betyr styrke for samfunnet. Men små forskjeller kommer ikke av seg selv. Derfor tror jeg på politikk. Politikken har en avgjørende rolle i å bidra til at vi holder forskjellene små.

65 Derfor er spørsmålet om formuesskatten ved dette valget så viktig, politisk og økonomisk. Økonomisk trekker all slags ekspertise seriøst i tvil om det har særlig stimulerende effekt å fjerne den, å svekke fellesskapets inntekter med alle de milliardene. Politisk og sosialt er det enda dårligere underbygget - for dette

skattekuttet vil sterkt favorisere de som har mest fra før og gi flere nullskatteyttere. Det er dobbelt grunn til å være mot det forslaget.

70

Så derfor: Små forskjeller, høy tillit - det er kvaliteter som har stått seg. Til ulike tider har det krevd ulike tiltak for å ivareta disse kvalitetene - de små forskjellene og den høye tilliten. Det er spesielt krevende - å greie det i vår tid. Men desto mer viktig.

75

Dette innlegget skal handle om det.

80 Arbeiderpartiet er et parti med en lang historie. Vi har mange pionerer, mange som brøytet ny vei, kjempet historiske slag.

Mange av de slagene må vi forstå i sin historiske ramme. Men det er en kraftig rød tråd i politikken, en politikk som søker mot frihet, solidaritet og like

85 muligheter for alle.

Jeg mener at den største suksessen til arbeiderbevegelsen og sosialdemokratiet har vært evnen til å omsette visjoner til praktisk politikk.

90 Gjennomføringen av store samfunnsendringer gjennom politikk - fra vedtak til eierskap i de brede lag. Det er politiske gjennomføringskraft av første klasse. Vi ser en politisk merittliste av enkeltsaker - men alle vil se at sett i sammenheng danner det seg en helhet - det norske velferdssamfunnet, som gir den enkelte mer frihet ved at fellesskapet tar mer ansvar.

95

Hvilke politiske og ideologiske tradisjoner fra det 20. århundre er viktige?

La meg svare slik: Det er tre veldig praktiske kjennetegn ved sosialdemokratiet som både gir gjenkjennelighet i forhold til historien - og som forklarer oss som
100 bevegelse i dag - det er hva jeg vil kalle politiske ankerfester og det er disse tre: betydningen av å være en bred folkelig forankring - troen på demokratis og skrittvis reformpolitikk som politisk metode - og betydningen av å ta et aktivt internasjonalt medansvar.

105 La meg omtale disse tre ankerfestene:

Bred folkelig forankring

110 Vi kan gå til Arbeiderpartiets stiftelse - i 1887 midt oppe i en internasjonal krisetid som spredte nød og ledighet.

Det banebrytende var at det her kom et parti, ikke fra en gruppering i Stortinget, men fra en bred mobilisering ute i samfunnet - med en politisk
115 formulering av vanlige folks krav om å få kontroll over egne liv. Det handlet om klassekamp, innflytelse og demokrati - moderne verdier for menneskelig verdighet.

Fra stiftelsesmøtet kom det fire krav:

- 120 - alminnelig stemmerett for kvinner og menn
- innføring av normalarbeidsdag
- progressiv skatt
- streikerett

125 Fire år senere kom et eget program som blant annet tok til orde for:

- 8 timers arbeidsdag
- Gratis skolegang for alle
- Gratis rettspleie og rettshjelp
- 130 - Gratis legehjelp og legemidler
- Gradvis stigende inntekts-, kapital- og arveskatt til bestridende av alle offentlige utgifter

Kort sagt var dette visjoner om fellesskapsgrep, kimen til en velferdsstat,
135 offentlig skole og helsevesen, finansiert gjennom et omfordelende skattesystem. Fellesnevneren var rettferdighet og like rettigheter. Og alles rett til å bli sett, og regnet med.

For vanlige folk - i alle deler av landet. By og land. Da som nå.

140

I sum - vanlige folk - folkelige krav. Og det er interessant: Nå, 126 år etter, er det mye av dette vi også diskuterer i årets valgkamp. Privatisering av skole og helse, formuesskatt, arbeidsvilkår.

Poenget her er at Arbeiderpartiets identitet er å være partiet for alle norske lønnstakere - folk som arbeider - folk som ikke sitter i spesielle økonomiske maktposisjoner - folk med felles interesser som velger å stå sammen for å nå felles mål ved at vi er mange.

150

Dette forklarer også de nære båndene til fagbevegelsen. Det var fagforeninger som stiftet Arbeiderpartiet for å få en politisk stemme. Og partiet og fagbevegelsen har hele veien vært to armer av den samme bevegelsen, som har delt visjonen om et samfunn med like muligheter for alle. Et samfunn der du skal yte etter evne og få etter behov.

155

I dag er Arbeiderpartiet et bredt folkeparti som fortsatt favner arbeiderklassen, men som også favner store deler av middelklassen, akademikere, næringsdrivende. Ja, det nærmeste vi kommer et folkeparti i det moderne Norge - fordi fellesnevnerne kan binde så mange sammen. Ingen kan si at Arbeiderpartiet er et parti bare for sånne som meg. Det er et bredt parti.

160

Demokrati og skrittvis reformer

165

Det andre ankerfestet for Arbeiderpartiet er troen på å endre samfunnet gjennom reformer og demokratiske prosesser.

Det var ikke en opplagt vei tidlig i det 20. århundre i det klassesdelte Norge med krav om omvelting og raske endringer. Men det ble Arbeiderpartiets vei.

170

Arbeiderpartiets pionerer viste en dyp tilhørighet til demokratiet, til Stortinget som arena for politikk - og som resultat - en vilje til tålmodighet - en vilje til å gjennomføre de store reformene skritt for skritt, stein på stein - og gradvis bygge velferdsstaten gjennom reformer og et pragmatisk syn på dens innretning.

175

Slik ble den norske velferdsstaten til. Arbeiderpartiet var den førende kraften. Vi ser det som en styrke at mange nå tar eierskap til den - fordi den er blitt til på denne skrittvis måten - fordi det har skjedd gjennom politiske vedtak som har samlet brede flertall, gjerne etter noe tid.

180

Skritt for skritt, det er sosialdemokratiets metode. Noen synes det er ganske kjedelig. Jeg synes det er befriende. Fordi det ser på politikk som det muliges kunst.

Kritikken - fra sidelinjene, er ofte at det blir for smått, for lite, for seint. Vi husker krikken mot Gro - hun bare administrerte. Men så løfter vi blikket og ser resultatet av hva et bredt folkelig parti utretter gjennom målrettede vedtak i politikken over tid.

Jeg liker eksemplet med foreldrepermisjonen. Den var på 18 uker da Gro overtok i 1986. Det ble jamret over at hun plusset på for lite. Inntil hun gikk av i 1996 og vi var kommet til 42 uker - og det ble overskrifter i aviser verden over - likestillingssamfunnet, kvinners rettigheter, familiens rettigheter. Sett sammen med kvinners deltakelse i arbeid og utdanning. Retten til selvbestemt abort. Likestilling.

Så har Jens Stoltenberg tatt Gros arv og metode videre - med rødgrønne partnere - 49 uker foreldrepermisjon med 100 prosent dekning, 59 uker med 80 prosent dekning. Fedrekvoten. Politisk reformer som holder, budsjetter som bærer, nok folk til å løse oppgavene.

Slik mener jeg vi også kan løfte frem resultatene fra de siste 8 årene. Historiske resultater i å videreutvikle fellesskapet og løsninger som gjør oss friere som individer - skritt for skritt.

Vi har hatt en massiv utbygging av barnehageplasser - et tett samspill med private utbyggere, fått en bedre eldreomsorg, over 1,6 millioner flere utredninger og behandlinger i sykehusene våre, tidenes vei- og jernbanesatsing, 330.000 nye arbeidsplasser, de fleste i privat sektor osv.

Den internasjonale tilhørigheten

Det tredje ankerfeste handler om den internasjonale tilhørigheten.

Jeg skal ikke gå igjennom hele globaliseringens merittliste her; om folk på flukt, om spredning av smittsomme sykdommer, om finansuro som spres ved et tastetrykk - og mye mer som viser at nasjonale mål bare kan nås om vi har ambisjoner for politikk utover Norge.

Arbeiderpartiet som politisk bevegelse har alltid hatt et tydelig internasjonalt utsyn - Martin Tranmæl snakket om å ha beina godt forankret på norsk jord -

men ansiktet vendt utover. Det preger vår tenkning i løpende politikk - vi har et
225 internasjonalt engasjement for en bedre verden - det er etter min mening
opplyst egeninteresse - fordi så mye av vår velferd er avhengig av verden omkring
oss.

Vi har våre pionerer som Trygve Bratteli og Einar Gerhardsen. Og vi føler
230 tilhørighet til skikkelser fra den samme bevegelsen som Willy Brandt og Nelson
Mandela.

Vi erkjenner at internasjonale løsninger må til, vi må ta håndfaste norske grep
mot klimaendringene - som vi gjør gjennom tydelige kutt i utslipp fra biler,
235 satsing på ny teknologi for fangst og lagring av CO₂, et løft for kollektivtrafikk -
men også dette; effektiv klimapolitikk må ha internasjonal innsats,
internasjonale avtaler, skogsatsing langt unna fordi det er effektivt, hardt arbeid
for en pris på CO₂ - vi klarer det ikke land for land, by for by.

240 Og så må vi ha internasjonalt utsyn for å nå mål. Men også åpne utad for å leve
opp til samtidens krav om vår egen prestasjon, stå i mot den alltid iboende
driften til å lukke døra mot verden, være oss selv nok.

Det moderne sosialdemokratiet erkjente det tidlig; våre bedrifter konkurrerer i
245 en åpen verden. Vi kan ikke vedta politisk at vi skal vinne den konkurransen.
Men det er avgjørende at vi klarer det - skaffer inntekter til den enkelte familie -
og til fellesskapet som en del av det spleiselaget velferdsstaten er.

Derfor må vi ha en kultur i samfunnet - fra skole til arbeidsplass - om å strekke
250 oss - etter bedre resultater, nye oppfinnelser, nye metoder, bedre metoder - fra
bedrift til idrett, fra kultur til forskning - strekke oss og kunne måle oss med de
beste.

Det er også derfor bedriftene som konkurrerer internasjonalt er først ute i
255 lønnsforhandlingene - for å sikre at vi beholder konkurransekraften.

Og vi skal ha en kultur i politikken for å legge forholdene best mulig til rette for
at vi klarer det - strekke oss som enkeltmennesker og som fellesskap.

260 Så altså disse tre - bred folkelig forankring - demokratiske vedtak skritt for skritt
- og godt samspill med verden rundt oss.

265 Jeg mener dette er kjennetegn ved Norge som har skapt et samfunn med ganske unike egenskaper og kjennetegn.

Og la meg understreke - ikke uten feil, mangler og utilstrekkeligheter. Det er for å gjøre noe med alt dette jeg er i politikken. Noe av det underligste jeg hører i denne valgkampen er spørsmålet om hva som er vitsen med å fortsette når vi har 270 sittet i åtte år. Som om samfunnet lot seg ferdigstille på normert tid.

Vi står veldig godt oppreist på et omfattende resultatregnskap. Gjennom en historisk krisetid har vi levert store reformer, bedret kjøpekraften til folk, bidratt til at det er skapt rekordmange arbeidsplasser.

275 Men ulikheter og forskjeller er noe som alltid presser seg på. Politikk for rettferdig fordeling er noe som må pågå kontinuerlig.

Og særlig når alternativet - som nå - med tyngdepunkt til høyre for Høyre, som 280 vi aldri har sett før - på så mange områder vil trekke samfunnet i en annen retning - økte forskjeller, mindre felles ansvar og privatisering på velferdsstatens kjerneområder helse og utdanning.

For meg er dette et veiskille av to årsaker:

285 Det første er knyttet til ideologi:

Jeg mener at vi i sosialdemokratiet mye klarere bør rette ryggen og slå tilbake mot et nyliberalistisk mantra om privatisering og kommersialisering.

290 I over 30 år har dette gjennomsyret debatt og tenkning i vår kulturkrets - at om det er en mangel i det offentlige - i velferdsstaten - så er svaret privatisering. Thatcher og Reagans anglosaksiske budskap lyder fortsatt - staten er problemet.

295 Dette budskapet nådde langt - også inn i våre rekker.

Vårt svar bør lyde: Om det er en mangel i det offentlige - i velferdsstaten - så er det første svaret at vi vil gjøre det offentlige tilbudet bedre - fornye og videreutvikle det - stille nye krav, bedre ytelse, gjøre det mer effektivt.

300

Som i forhold til sykehusene våre: Om vi vil behandle enda flere - og raskere - og med enda høyere kvalitet, og det vil vi - så er ikke vårt svar å finansiere opp en kommersiell sykehusstruktur som vil lede til en todeling av helsevesenet vårt og svekke fellesskapets sykehus. Nei - vi vil gjøre fellesskapet sykehus enda bedre! Stille flere krav, sikre trygg finansiering, investere mer - og bedre.

Som innen utdanning: Om vi vil utdanne flere lærere, styrke undervisningen i basisfagene, løfte yrkesfagene for å hindre drop-out - ruste opp skolebygg - stille djervere krav om bedre resultater - så er ikke vårt svar å gi grønt lys til at fellesskapets penger skal finansiere opp en privatskolesektor som vil tappe fellesskolen for penger, bidra til at vi får én type skole for én type mennesker og én for en annen - nei, det er å gjøre fellesskolen enda bedre, mer mangfoldig, faglig sterk, nytenkende, trygg og fremtidsrettet.

Så til det andre - knyttet til bruken av fellesskapets ressurser:

Det nye og ganske særnorske i denne valgkampen er høyresidens forslag om å bruke av skattepengene til å finansiere opp en kommersiell sektor. Det er også ganske unikt i europeisk sammenheng.

Å ta av sykehusenes penger for å gi ubegrenset finansiering til kommersielle klinikker.

Å ta av fellesskolens budsjetter for at det kan startes private videregående skoler i de store byene.

Sverige er eksempel på hva vi ikke vil. En høyreskole med fritt skolevalg på alle trinn, kommersialisering og skoler som går konkurs, gjennomgående dårligere resultater på internasjonale målinger og stadig større forskjeller mellom gode og dårlige elever og mellom skolene.

Og når dette først er satt i gang er det ikke enkelt å reversere. Derfor er det så viktig å ikke begå en slik stor feil som et slik frislipp vil være.

Vi kan ikke og vil ikke ha en lov som forbyr oppstart av en privat klinikk eller en privat skole. Men vi skal være ytterst gjennomtenkte i forhold til hva fellesskapets penger skal brukes til.

Vi vet at det blir mer press på velferdsytelser framover. Desto mer må vi prioritere der vi velger å satse, finansiere og investere som fellesskap.

345 Og det må være avgjørende at satsingen nettopp bidrar til små forskjeller, høy samfunnstillit - fordi det er grunnleggende rettferdig - fordi det har vist seg å bidra til en effektiv samfunnsøkonomi.

350 Da er ikke svaret å bruke fellesskapets penger til å finansiere oppstart av en kommersiell skole- og helsesektor.

Sammenliknet med andre land vil jeg mene at kjennetegnet ved den norske modellen er at den står seg som veldig moderne. Og den er effektiv. Mange ser det nå. Det har ikke alltid vært slik.

355 Jeg husker da tilbake til reiser med Gro - 1990-tallet - vi mottok meldinger om at den norske modellen ikke ville klare seg i globaliseringen - skattene for høye, fagforeningene for sterke, offentlig sektor for stor, eliten for liten.

360 Rundt år 2000 stilnet dette budskapet.

Så - rundt 2010 - vendte det om - flere så mot de nordiske land som land med mange i arbeid, lav ledighet, sunn offentlig økonomi, stor omstillingsevne - og det i en vestlig verden med økonomisk og sosial krise, stagnasjon, store underskudd, massearbeidsløshet, sosial uro og politisk trykk.

365 Og mer - det britiske tidsskriftet The Economist, ikke akkurat et organ for sosialdemokratiet - har hevdet at i dag er det lettere å nå den amerikanske drømmen i Norge enn i USA. Det er større sosial mobilitet i de nordiske land enn i USA. Fordi forskjellene er mindre, hindringene færre.

370 Bare 2 prosent av ulikheten i Norge kan forklares med hva du er født inn i. I USA kan nesten 20 prosent forklares med dette. Også i vårt naboland Sverige er betydningen av hvem dine foreldre er langt større enn hos oss - over 10 prosent av svensk ulikhet kan forklares med hvilken familie du er født inn i.

375 Det er jo et paradoks - at når tidligere thatcherister i Europas rosa presse ser til Norden og Norge, ser Siv Jensen - med ambisjon om å bli norsk finansminister - til Thatcher.

La oss så gå til politikk for årene som kommer - hvordan Arbeiderpartiet ønsker å bygge videre.

Det hele er utførlig beskrevet i vårt partiprogram - og bærebjelkene i politikken er velkjent sosialdemokrati, jeg skal ikke lese fra programmet her - det er godt tilgjengelig, men la meg nevne fire viktige felter som skal virke sammen: arbeid, kunnskap, helse og aktiv utenrikspolitikk.

Politikken har mange delmål, men det meste kan grupperes rundt disse.

For det første - den lange linjen - en politikk for arbeid til alle.

Dette er og blir jobb nummer én. Arbeidets betydning for den enkelte. De manges arbeids betydning for alles velferd.

Derfor skal den økonomiske politikken ha dette som sitt viktigste mål. Vi har lyktes til nå, best i Europa. Vårt utgangspunkt er godt. Men det er ikke gitt, og handler ikke om flaks. Det handler om arbeid, fornyelse og god politikk.

Rammene rundt arbeid til alle er en trygg økonomisk styring. Orden i økonomien. Fortsatt gradvis utvikling av velferdsstaten, skrittvis reformer. Sikre rammene til et konkurranseutsatt næringsliv.

Det handler om forsvarlig bruk av oljepenger. Vår historie er til nå unik - som historikere, politikere, bank- og finansfolk fra en hel verden ser - vi er nesten det eneste landet med en stor inntektskilde fra en naturressurs som har greid å ikke ødelegge egen økonomi ved bruk av disse ressursene.

Men det er ikke gitt. Ikke når alternativet ikke kan avklare oljepengebruken. Et luksusproblem vil andre europeere kalle det. Et eksistensproblem på norsk vil jeg kalle det. Økonomisk populisme og penger på bok er en farlig blanding.

Så skal vi ha en aktiv og fornyende næringspolitikk, utvikling av våre naturlige fortrinn, forenkling for bedriftene og gode og offensive offentlige støtteordninger - en politikk for et produktivt samfunn.

420 Et samfunn som skaper mer uten å forbruke mer på en måte som skader klima og miljø.

Et samfunn som ivaretar og slår ring om et arbeidsliv med anstendig arbeid.

425 Et samfunn som arbeider effektivt - fordi det er dyrere å drive i Norge.

Et samfunn som ruster opp sin infrastruktur - investerer tungt i samferdsel, oppfyller den nasjonale transportplanen - gjennomfører store løft for vei, bane og kollektivtrafikk.

430

For det andre - bærekraften vår - menneskers kunnskap.

Menneskene er vår viktigste ressurs.

435 Jeg fascineres av dette tallet: Norske kvinner har nesten høyest yrkesdeltakelse i Europa. Om de fra en dag til en annen gikk over til å jobbe like mye - eller lite - som gjennomsnittet i OECD ville inntektstapet tilsvare helse oljeformuen. Intet mindre.

440 Vi må satse på kunnskap. De fleste er enige om det. Vår visjon er at vi satser på alles kunnskap. Samfunn som ikke greier å få alle med i kunnskapsløft betaler en høy pris.

Derfor - som sagt - en ambisiøs satsing på fellesskolen med nye mål, nye ambisjoner, nye ressurser - med krav om resultater.

445

Derfor - en ambisiøs investering i våre universiteter og høyskoler - fulgt av klare krav om resultater og studentenes innsats.

450 Derfor - en fortsatt opptrapping av forskning - med særlig fokus på områder der vi har naturgitte fortrinn.

For det tredje - en mobilisering for folkehelse og et moderne helsevesen.

455 Det historiske verket om det norske helsevesen til historikeren Aina Schiøtz fikk tittelen - "Folkets helse - nasjonens styrke". Jeg liker den, det er en ambisjon med

sving over!

460 Vi er alle ansvarlige for egen helse. Det er dypt sett et grunnleggende personlig ansvar. Helse er avhengig av egne valg - om hva vi spiser, hvordan vi beveger oss, vår psykiske helse og hvordan vi lever med andre.

465 Men poenget er dette - vi lever i samfunn. Din helse er ditt ansvar - alles helse er alles ansvar.

Derfor er det et fellesanliggende for politikken å bygge samfunn som fremmer helse og legger til rette for at du kan opprettholde en god helse - eller retttere - at du mestrer livet med din helse.

470

Derfor understreker Arbeiderpartiet at vi trenger en mobilisering for folkehelse. Den samme tenkingen som de første i vår bevegelse som krevde rent vann, trygge boliger og gratis helsetjenester. Men nå en innsats for at vi skal tenke helse i alle samfunnssektorer utenfor helsesektoren - det er jo her - i alle samfunnets
475 hjørner - at helseproblemene oppstår.

Derfor understreker Arbeiderpartiet at vi vil satse sterkt på et kvalitetsløft for de offentlige sykehusene - fellesskapets ressurs - slik Statsministeren og jeg utdypet i går.

480

Derfor understreker Arbeiderpartiet samfunnsansvaret det er å sikre våre eldre trygghet på eldre dager - at de kan være trygge på at de kan være herre i eget liv - fra de som ikke trenger noen hjelp eller omsorg - hele veien til de som trenger fulltids omsorg.

485

Det krever at vi tenker nytt, organiserer omsorg på nye måter - fordi vi blir flere eldre, flere pleietrengende, flere med demens. Flere eldre er en ressurs. Velferdssamfunnets bonus.

490 Den demografiske endringen kommer utpå 2020-tallet. Derfor må vi trappe opp satsingen, fornyelsen, bruken av velferdsteknologi, byggingen av moderne eldreboliger - omsorgs og sykehjem - utvikle dagtilbud til demente, fortsatt rekruttering til flere ansatte med utdanning, kunnskap og kompetanse.

495 Derfor vil Arbeiderpartiet ha en folkehelsepolitikk som styrker oss mot de nye

helseutfordringene - livsstilssykdommene, psykiske helseplager, byrden fra rus.

Og for det fjerde - en kraft for en aktiv utenrikspolitikk der vi tar vare på norske
500 interesser og gir vårt bidrag til kampen for en tryggere verden.

Arbeiderpartiets politikk handler om dette - muligheten til å nå slike mål. Og
505 skal politikk for fremtiden ha kraft må den være i stand til å erkjenne
utfordringer - være ærlig med det som er vanskelig - og her er noen områder jeg
vil dele med dere:

For det første - moderne sosialdemokrati må finne balansen mellom å forsvare
510 viktige kjennetegn ved samfunnet, samtidig som vi er en bevegelse for fornyelse
og forandring

Historien har brakt oss dit - egentlig for flere år siden: Fra å ha vært en bevegelse
i hovedsak drevet frem av krav om forandring av det bestående, er vi blitt til en
515 bevegelse som fortsatt vil forandre, utfordre, utjevne og gi nye muligheter til
flere - og - en bevegelse som har mye å forsvare, blant annet fra politiske
motstandere som vil en annen vei, som FrP, som mener at "den norske modellen
står i veien for Norge".

520 Jeg mener vi skal være stolte av den dobbeltrollen - forandrere og forsvare.
Men vi må finne bindeleddet, nemlig at det er menneskets frihet som er målet,
at fellesskapet skal hjelpe og bidra til det.

Vi må aldri brikke over til å forsvare systemet for systemets skyld. Systemene er til
525 for mennesker. Ikke omvendt. Derfor skal vi være klare for å forandre. Også det
vi selv har drevet frem, organisere, innrette og stimulere på nye måter.

For det andre - vi må og skal og kan lykkes med en god integreringspolitikk.

530 Til sammenlikning med mange andre land har vi klart dette bra.

Det norske "vi" har blitt utvidet. Homofile har fått rettigheter og likeverd. Vi
bygger et Norge med universell utforming der mennesker med nedsatt
funksjonsevne kan ha den samme mulighet til adgang og deltakelse.

Vi jobber systematisk for å bedre likestillingen, sikre likelønn, rett til å jobbe heltid, permisjonsordninger som tar hensyn til familiens behov.

540 Og vi skal arbeide målrettet og engasjert for integrering av nye landsmenn. Asylpolitikken skal være streng og rettferdig - streng av respekt for asylinstituttet, de som skal vurderes skal være reelle asylsøkere - og rettferdig ved at rettsstaten likebehandler mennesker.

545 Men enda viktigere er integreringen. Her har Arbeiderpartiet samlet seg om en sterk og klar linje - og det er denne: Vi ønsker et mangfoldig Norge, er mer mangfoldig Norge beriker oss, gir nye impulser, utfordrer oss, løfter oss.

Men mangfoldet har en felles grunnmur som det hviler på. Det norske "vi"
550 bygger på at alle har plikter og rettigheter - og at det felles verdigrunnlaget i vårt land bygger på disse seks grunnverdiene:

Demokrati, rettsstat, universelle menneskerettigheter, ytringsfrihet, likestilling og likeverd.

555 Jeg mener at det er denne pakka som holder det norske "vi" sammen. Du kan ikke velge bort én, for eksempel respekt for rettsstaten - og samtidig ha den samme retten til deltakelse. Norsk er nøkkelen, alle må lære og beherske norsk - skole og arbeid er veien til deltakelse og integrering.

560 Vi må holde denne veien ved like. Være villige til å investere i den. For god integrering koster.

For det tredje - erkjenne at gode, moderne samfunn bygges av de mange - og
565 forstå hva det betyr i dagens og morgendagens Norge.

Vi kan dette godt - betydningen av at vi skaper verdier av kombinasjonen arbeid, kunnskap og kapital. Det holder fortsatt. Økonomien er skrudd sammen slik.

570 Men det er mer. Det er å åpne blikket for den samfunnskraften som ligger i det sivile samfunnet - i frivilligheten - i alt det mennesker bidrar med utenfor det formelle - skole eller arbeidslivet.

575 Det er en formidabel samfunnskraft. Et sterkt sivilsamfunn er en kjerne­kvalitet ved Norge, ved vår høye samfunnstillit, vår høye sosiale kapital - de små forskjellene fordi vi alle har fellesarenaene - barnehagen og skolen som de viktigste - men videre til organisasjons- og foreningsliv - idrett og kultur.

580 Jeg ser sivilsamfunnet som avgjørende for å lykkes i å løse viktige helse- og omsorgsoppgaver. En mobilisering for folkehelse handler om en folkelig bevissthet om eget ansvar og fellesansvar.

Om betydningen av dugnaden for en ny idrettsplass i kommunen.

585

Om frivillige som driver besøks- og aktivitetstjeneste i eldreomsorgen.

Om Kreftforeningen som mobiliserer penger, forskning og holdninger i kreftomsorgen.

590

Om Norsk Folkehjelp og Turistforeningen som aktiverer, og engasjerer mennesker.

595 Om kirken, moskeen, synagogen, kulturlivet, idretten - som alle på sine måter tilbyr tilhørighet.

Arbeiderpartiet skal åpne opp for denne samfunnskraften, spille på lag, legge til rette for at sivilsamfunnet er sterkt og levende.

600 Det betyr at vi også må tenke nytt. Det er ordninger i vårt samfunn som ikke fanger opp nye krefter og bevegelser. Som unge mennesker som flokker til nye idretter utenfor etablerte forbund, er støtteordningene våre der for dem? Som støtte til nye kulturuttrykk som ikke faller innenfor kategoriene vi har trukket opp fra før.

605

Det betyr å flytte makt tettere mot lokalsamfunnet. Tidlig innsats for bedre helse må skje her. Forebygging av sykdom må skje her - i barnehage, skole, arbeid, hverdagsliv - tett på.

610 For det fjerde - greie kombinasjonen av å forsvare et avansert helsevesen med å mobilisere for folkehelse og forebygging.

615 Dette er avgjørende. Jeg har sagt det fra dag en i min jobb - jeg er folkehelseminister, ikke sykehusminister. Vi skal ha ambisjonen om å ha de beste sykehusene. Og trenger du sykehus, skal det være der for deg, gratis og tilgjengelig for alle.

620 Men viktigst er det tross alt å hindre at folk må på sykehus - at det beste er om du kan ta vare på helsa slik at sykehus ikke er svaret.

Da er en sterkere folkehelse og en politikk for forebygging veien vi må gå.

625 For dette er et urovekkende trekk ved vårt samfunn - vi har oppmerksomhet rettet mot behandlingen av symptomene, reparasjon, men vi viker for ofte unna debatten om årsakene.

630 Jeg var inne på det - morgendagens sykdomsbilde vil i økende grad handle om livsstilssykdommene - og der er risikofaktorene kjente; tobakk, alkohol, sukker, salt og fett - pluss stillesitting.

635 Vi må ha mindre av alle disse om vi skal ha mer av en helse vi kan mestre med god livskvalitet. Da er det et samfunnsansvar å redusere risikofaktorene - mindre tobakk og alkohol, sunnere kosthold, komme i bevegelse.

640 Og et skritt videre, til den nye folkesykdommen - psykisk sykdom, fra de lettere lidelsene til de alvorlige. Vi har ikke kunnskap om at vi er mer psykisk syke enn før, men åpenheten tydeliggjør et urovekkende bilde. Flere unge sliter, flere yngre sliter tungt, halvparten av sykmeldingene skyldes psykiske lidelser.

645 Vi har og skal ha et godt behandlingstilbud til mennesker som sliter med psykiske lidelser. Psykisk helsehjelp som fagfelt er fortsatt i utvikling - bort fra de store institusjonene, sengene, asylene - til hjelp nærmere der du lever og arbeider, tettere på, tidligere innsats, tverrfaglig hjelp, flere psykologer i kommunene, flere ambulante team, styrket skolehelsetjeneste.

Men vi må spørre; hva ligger bak, hvorfor opplever hver annen av oss at vi ikke strekker til, at vi opplever det som psykisk sykdom?

650 Hvorfor er det slik at en ung jente skader seg selv fordi hun ikke lever opp til det hun oppfatter som samtidens idealer?

655 Hvorfor lever vi med en høy selvmordsrate i det FN mener er verdens beste land
å leve i?

Narkotikabruk i Norge er lavt sammenliknet med mange andre land, men
hvorfor er vi i verdenstoppen for overdoser?

660 Alkoholforbruket er også forholdsvis lavt, men hva gjør vi nå når vi ser det stiger
og kunnskapen renner inn om, den store byrden det fører med seg - ikke minst
for pårørende og aller mest urovekkende, de titusener av barn?

665 En britisk studie antyder at 70 prosent av de som melder lettere psykisk sykdom
tilskriver det hendelser i nære relasjoner, skilsmisser, omsorgssvikt,
prestasjonspress.

670 Dette kan vi ikke behandle eller reparere. Vi må løfte det frem som et felles
ansvar - i familien, de nære relasjonene, liketil barnehager, skoler, arbeidsplass,
nærmiljø. Der vi kan bli sett, hørt og møtt - når det trekker seg til. Dette er
forebyggingens arena. Vi - som medmennesker har et viktig ansvar. Vi må løfte
det frem.

675 Og for det femte - sikre at unge mennesker beholder troen på politikken

Jeg vil si dette til alle som nå driver valgkamp; jeg synes ungdommen er mest
imponerende. Jeg heier veldig på AUF, men denne hilsenen går til alle de
politiske unge - de som nå er på gater og torg er den beste og mest opplyste og
engasjerte ungdomsgenerasjonen Norge har sett.

680 Men poenget er dette; nå rammer krisen Europa. I Sør-Europa står 50 prosent
av de unge uten jobb. En ungdomsgenerasjon ser mot politikken og ser at de
ikke får svar. Det er en urovekkende likegyldighet.

685 Vi er ikke der i Norge. Men vi må ta signalet på alvor. De tre ankerfestene til
Arbeiderpartiet utfordres - et parti for de mange, troen på skrittvis politikk - den
internasjonale forankringen; det er kombinasjonen av dette som kan levere
forandring, forme samfunnet, komme videre.

690 Det må være slik at unge mennesker oppfatter at de kan forme egen framtid og

samfunnets framtid - gjennom egen innsats - og gjennom politikk, ved å delta i den eller ved å stemme.

695 Men da må politikken fornye seg til å gripe de nye store utfordringene - på nye måter; menneskers ensomhet og rotløshet - tilbudet om en meningsfull jobb - tiltak som duger mot klimaendringer som truer liv og samfunn på jorda.

Alt dette. En stor inspirasjon for mitt parti - til å ta en lang historie videre,
700 fornye den - bli bedre.

Så var det et siste spørsmål som jeg skal besvare punktvis; dersom
705 Arbeiderpartiet styrer landet alene - hva da om ti år?

Mitt innledende svar er at et parti styrer aldri landet alene. Vi gjør det sammen med folk over hele landet, fagbevegelse, næringsliv og frivillige. Politikk er å handle - sammen med folk.

710

Men hvordan vil Norge se ut om ti år med våre ambisjoner? Her er noe:

- Vi har fortsatt Europas laveste arbeidsledighet, et mer inkluderende arbeidsliv og god økonomisk styring.
- 715 - Vi har vist omstillingskraft med en høyt utdannet og skolert arbeidsstyrke, som er konkurranseløsende på kunnskap og kompetanse.
- Vi har innført heldagsskole som stor kunnskapsreform for å sikre en av verdens beste skoler kvalitet og like muligheter til utdanning for alle, det er løft i basisfagene, sunn mat på skolen, mer fysisk aktivitet.
- 720 - En norsk forsker får Nobelprisen i fysikk for et gjennombrudd i energiforskning.
- Vi har færre nullskatteyttere og de rikeste betaler fortsatt skatt av formuene sine
- og lever godt med det, fordi Norge er trygt, verdiskapende og godt å bo i.
- Vi er verdensledende som grønn energinasjon, vi eksporterer olje og gass, men
- 725 også teknologiske løsninger som radikalt har begrenset utslippene av klimagasser, ved at vi utvikler enda en av havets ressurser - vind, strøm og bølger.
- Vi setter ny rekord i oversettelse av norske boktitler.
- De store norske havressursene i nordområdene har gitt bærekraftig vekst og ny

kunnskapsbasert verdiskapning i hele landet.

- Vi har en eldreomsorg der eldre er sjef i eget liv og der mennesker med demens får gode tilbud som gir trygghet til dem og til de pårørende.

735 - Vi har et helsevesen der folkehelse og forebygging er prioritert slik at trykket mot sykehusene har avtatt, flere får hjelp tidlig i førstelinjen, der ute i kommunen.

- Vi har snudd økningen i antall med psykiske lidelser fordi flere har fått god og riktig hjelp før.

740 - Vi tilbyr rusbehandling av høy kvalitet gjennom utbygging og fornyelse av tilbudet. Alkoholforbruket har falt takket være en aktiv alkoholpolitikk og vellykket holdningsarbeid, og samarbeid med partene i arbeidslivet.

- Helsetjenesteaksjonen har døpt seg om til Helsepådriveraksjonen, som mobiliserer for entusiasme og fornyelse i arbeidsmåter på sykehusene, som har utvidet sine åpningstider og utvidet samarbeidet med private og ideelle aktører.

745 - Vi har en av Europas beste vei- og jernbanenett og lavest andel trafikkskadde.

- Norge er fortsatt verdens beste land å bo i fordi vi har tatt vare på det beste: Samhold, fellesskap, fortsatt rekordhøy sysselsetting og frihet til å utfolde seg for alle - uavhengig av bakgrunn.

- Zlatan er landslagstrener, og vi slår Sverige i fotball.

750

Kilde

www.arbeiderpartiet.no

Emner

755 Arbeiderpartiet, Arbeidsliv, Arbeidsløshet, Demokrati, Eldre, Foredrag, Fremtiden, Miljø, Norge, Partipolitikk, Politikk, Ressursforvaltning, Samfunnsliv, Solidaritet, Stortingvalg, Utvikling, Valg, Velferd, Velferdsstaten

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/arbeiderpartiets-prosjekt>

760

765